

кримінологічної науки є попередження та недопущення розповсюдження злочинності, викорінення її як соціального явища. В окремих випадках, коли влада не спроможна змінити ситуацію на краще, треба продемонструвати силу і міць армії, правоохоронних органів чи проявити власну гідність у добровільній і законній передачі влади лідерам, які сформувались на загальнодержавному рівні та здатні взяти управління державними процесами на себе.

Література:

1. Ашкерев А. Исламские революции. URL: <http://www.rus-obr.ru/opinions/9439>.
2. Клеймёнов И. М. Цветные революции в контексте сравнительной криминологии. Вестник Омского университета. Серия: Право. 2015. № 2 (43). С. 266–274.
3. Кангезов М. Р. Институт преступления и наказания в исламском праве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Краснодар, 2010.

ПРАВА ЖІНОК У СТАРОДАВНІЙ ГРЕЦІЇ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ

Голубош Г. В.

студентка 3 курсу

Рівненського фахового коледжу

Національного університету біоресурсів

і природокористування України

Захарчук В. М.

спеціаліст вищої категорії, викладач методист,

викладач юридичних дисциплін Рівненського фахового коледжу

Національного університету біоресурсів

і природокористування України

м. Рівне, Україна

За словами класика, жінки творять історію, хоча вона запам'ятовує переважно імена чоловіків. Еріх Фромм писав: «Коли ми розмірковуємо про індійську, єгипетську або грецьку чи іудео-християнську і мусульманську релігію, ми потрапляємо в серце патріархального світу з його чоловічими божествами, над якими панує один верховний бог». І таким богом у Стародавній Греції, безперечно, вважали чоловіка.

Греки першими з народів стали дотримуватися принципу одношлюбності. Рання епоха, тобто час матріархату, коли жінка вважалася вищим творінням, була «богиня і володарка як в родині, так і в суспільстві», давно минула [1].

Проблема ролі та призначення жінки в суспільстві надзвичайно актуальна, незважаючи на те, що в більшості суспільств жінки і чоловіки давно зрівняні в правах. Своїм корінням дана проблема сягає ще сивої давнини. Першими, хто заговорив про це в своїх роботах, були безпосередньо стародавні греки. Саме їх погляд на давньогрецьке суспільство, не спотворений призмою часу, може дати об'єктивну картину того, що відбувається зараз [2, с. 330].

У традиційному суспільстві жінки перебували в особливому соціальному середовищі. Народитися жінкою означало практично не мати шансів залишити слід в історії [3, с. 2]. Існував певний набір установок, який диктував соціум. Жінка – це мати, дружина, господиня – так визначило суспільство. Цей постулат був незмінним упродовж кількох століть. Так, у Стародавній Греції жінки займали другорядне становище, вони усувалися з публічного життя суспільства, їхнє буття майже не виходило за рамки власного житла. Деякі грецькі мислителі вважали, що жінок не слід вчити навіть грамоти, оскільки, знаючи багато, вони перестають коритися чоловікам [2, с. 330].

Побутує думка, що в Стародавніх Афінах жінки не мали жодних прав, так як їх життям фактично управляли: спочатку – батьки, а потім – чоловіки. Жінка впродовж усього свого життя залежала від чоловіка: будучи незаміжною, вона повинна була коритися волі свого батька, в разі смерті батька – вона підпадала під владу брата, а за відсутності такого – під владу опікуна, який призначався їй заповітом батька [4, с. 2].

Незважаючи на протиріччя в питаннях найдавніших шлюбно-сімейних відносин, дослідники сходяться на думці, що остаточне формування положення, при якому жінка виявляється мало не власністю чоловіків, відбувається саме в Стародавній Греції. «Чоловік захопив кермо влади і в будинку, а дружина була позбавлена свого почесного становища, підкорена, перетворена в рабу його бажань, в просте знаряддя дітородіння. Це принижене становище жінки особливо виразно проявилось у греків героїчної і – ще більше – класичної епохи, поступово було лицемірно прикрашеним, місцями також прибране в більш м'яку форму, але аж ніяк не усунуто» [5, с. 25].

Втім, у афінянок, незважаючи на численні обмеження, існували низка прав у сфері сімейно-шлюбних відносин, зокрема право на придане, яке забезпечувало соціальну захищеність жінки, а також мало значення і для її статусу в суспільстві. По-перше, воно було гарантією того, що жінка зможе вийти заміж і виконати своє призначення в житті.

Тобто фактично створення сім'ї було єдиною запорукою для гідного існування жінки. По-друге, домовленість про придане включалася в процедуру заручин, і законною дружиною з відповідними наслідками для її дітей вважалася та, яка була заручена [6].

У Стародавній Греції регламентувалося буквально все: як потрібно виховувати дитину, коли жінка може і повинна з'являтися в суспільстві, як вона при цьому повинна бути одягнена і багато іншого [7]. Жінка не могла бути названа «громадянин» (polites), так мав право називатися тільки повноправний чоловік. Це ж стосується і терміну «афінянин» (athenaios). Місцем жінки вважався будинок, але і там вона повинна була підкорятися чоловікові, бути «молодшою». Жінка має бути слухняною своєму чоловікові, добре вести домашнє господарство, бути відмінною економкою. Саме в цьому полягала її гідність [8].

Однак, не дивлячись на ідеал самотництва, грецькі жінки не були полонянками в своїх будинках, а відвідували одна одну при різних подіях і обставинах, брали участь в сімейних похоронних обрядах і різних релігійних святкуваннях. Для жінок із бідних сімей самотництво в принципі суперечило реальності. Недостатня кількість рабів або ж повна їх відсутність сприяла їх участі в трудовому процесі, в тому числі поза власним господарством [9, с. 12].

Стародавні греки обожнювали жіночу красу в скульптурах, прикрашаючи ними храми, але в реальному житті «зайвих» дочок підкидали або приносили в жертву, дівчат продавали, а на жінок дивилися лише як на безмовних домогосподарок. У більшості держав Стародавньої Греції жінки були прив'язані до будинку, їм не належало втручатися в суспільні справи. Вони не могли брати участі в управлінні містом, успадковувати власність або володіти нею, а також захищати себе в суді. Жінкам не дозволялось навіть купувати речі, вартість яких перевищувала певну суму [10, с. 163–164].

Ще Аристотель говорив про природну перевагу чоловіка над жінкою, через що чоловік відіграє роль керуючого, а жінка – підлеглої. На думку Сократа, факт народження чоловіком, а не жінкою, робить людину щасливою. У Стародавній Греції існувала можливість покупки жінки за кілька голів рогатої худоби. Зокрема, Гомером за власну дружину були віддані чотири робочих воли. Ним же було висловлено думку про те, що не існує нічого, що надавало б такий згубний вплив на чоловіка, як жінка [11, с. 45].

Описуючи культурний фон у Стародавній Греції, варто сказати про те, що освіта насамперед призначалася для чоловіків, і, як правило, не була доступна рабам, чорноробам і жінкам. Освіта жінок полягала в сімейному вихованні на жіночій половині будинку – гинекеї. Навчання письма, читання, рукоділля і гри на музичних інструментах здійснювалося матерями, годувальницями й іншими жінками сім'ї дівчинки.

Насамперед, воно було направлене на майбутнє виховання дітей і підтримку побуту. У той же час хлопчики в давньогрецьких школах навчалися математики, письма, філософії, риторики, віршування, гімнастики, поводження зі зброєю тощо, іншими словами, здійснювався всебічний розвиток людини. Вважалося, що наука також є прерогативою чоловіків, хоч і знаходилися жінки як виключення з правил [12, с. 1].

За вільною енциклопедією «Вікіпедія», багато прав жінок у древніх Афінах збігалися з правами чоловіків, проте були і значні відмінності. Жінки не мали права брати участь у політичному житті, не допускалися до судів і не могли бути прийняті в еклесію – вищий орган державної влади. Крім того, жінка не могла сама виступати як суб'єкт судового процесу, за неї відповідав її родич-чоловік. Формально, всі політичні процеси перебували в руках чоловіків, жінки були повністю відсторонені від них. Якщо жінки якимось чином коментували політичну діяльність своїх чоловіків, то їм висловлювалася догана, оскільки це вважалося недопустимим. Однак деякі історики стверджують, що в Агорі і древніх Афінах жінки таки були задіяні в політичному житті, зокрема в політичних дебатах. Крім того, Плутарх в одному зі своїх творів описує два епізоди, в яких жінка безпосередньо брала участь в обговоренні політичних питань, критикувала військові дії Перикла проти інших грецьких міст. Права жінки-метойки (яка мала іноземне громадянство) не сильно відрізнялися від відповідних прав чоловіків-метойків. Однак дві істотні відмінності полягали в тому, що жінки-метойки платили менший податок і не перебували на військовій службі. Існують суперечки про те, як новонародженим дітям присвоювався статус жителя Афін. Одні історики стверджують, що навіть якщо батько не був афінянин, але мати була мешканкою Афін, то дитина також ставала їх жителем. Інші ж вважають, що діти не могли проживати в демах або фратріях, якщо саме їх батько чи дід по лінії матері були громадянами Афін [13].

Висновки. Афінське суспільство було патріархальним з яскраво вираженими рисами чоловічого домінування у всіх його сферах. Жінки практично повністю усувалися з публічного життя. Положення і статус жінок відрізнялися залежно від інтересів поліса, але загалом вони були приблизно однаковими в усіх містах-державках. Жінка не була вільною не тільки в суспільстві, але і в сім'ї. До заміжжя вона перебувала під владою свого батька, опікуна або іншого близького родича, а після її життя підпорядковувалася чоловікові. Жінка не мала права самостійно розпоряджатися майном, їхати куди-небудь, а також приймати важливі рішення, що стосуються сім'ї, – все своє життя вона присвячувала догляду за будинком і дітьми. Таке становище зумовлено запитам держави на виховання сумлінного громадянина, гідного продовжувача свого роду і народу.

Література:

1. Миронов В. Б. Женщины в Греции: их положение и нравы. Древняя Греция. ВикиЧтение.
2. Шарафутдинова А. А. Права женщин в системе прав человека. Міжнародні читання з міжнародного права пам'яті професора П. Є. Казанського : матер. третьої міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 2–3 листопада 2012 р.) / відп. за випуск М. І. Пашковський; НУ «ОЮА». Одеса : Фенікс, 2012. С. 330–334.
3. Брюле П. Повседневная жизнь древнегреческих женщин в классическую эпоху. М.: Молодая гвардия, 2005. 174 с.
4. Тюрина Д. С., Калашникова Е. Б., Правовое положение женщин в Древней Греции. «Научно-практический электронный журнал Аллея Науки». № 5(21). 2018. Alley-science.ru С. 1–6.
5. Маркс К., Энгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства. Избранные произведения. Т. 3. М., 1986.
6. Демосфен. Речи / Пер. С. И. Радцига. М., 1994. Т. 2.
7. Вологдин А. А. История государства и права зарубежных стран: Учеб. пособие. Москва: Высш. шк., 2005.
8. Притчард Д. М. Положение аттических женщин в демократических Афинах. Greece and Rome. Oxford, 2014. С. 174–193.
9. Трофимова О. Н., Шпирук С. Е., Борщ В. А., Касьянова А. М. World science: problems and innovations: сборник статей XXI Международной научно-практической конференции. В 4 ч. Ч. 4. – Пенза: МЦНС «Наука и Просвещение». 2018. С. 11–13.
10. Бондаренко Л. Ю. Роль женщины: от прошлого к настоящему. Общественные науки и современность. 1996. № 6. С. 169–170.
11. Новакова А. Социальный статус и права женщин в эволюционной парадигме. *Традиционные национально-культурные и духовные ценности как фундамент инновационного развития России* № 1 (17) апрель 2020. С. 45–49.
12. Бидная Н. В., Акимова Н. А. Роль женщин в развитии философии и науки. Евразийское научное Объединение С. 1–4 URL: <https://esa-conference.ru/>
13. Женщины в древних Афинах. Википедия URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%96%D0%B5%D0%BD%D1%89%D0%B8%D0%BD%D1%8B_%D0%B2_%D0%B4%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D0%90%D1%84%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%85